

L'estructura argumental dels predicats derivats*

MERCÈ LORENTE i M. TERESA CABRÉ

Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra

1. INTRODUCCIÓ

La representació completa de les unitats lèxiques exigeix donar compte de tota una complexitat d'aspectes que es relacionen amb cada un dels subcomponents gramaticals del lexicó: el nivell fonològic, el morfològic, el sintàctic, el semàntic i, fins i tot, el pragmàtic. L'orientació lexicalista dels models lingüístics actuals ha fet augmentar considerablement l'estudi autònom dels subcomponents lèxics, per poder aprofundir en la descripció, sense deixar d'interrelacionar-los mútuament, per millorar l'explicació del funcionament del lèxic.

El treball que presentem aquí s'emmarca en un projecte més ampli que ha tingut per objectiu central la descripció de la morfologia, del significat i dels funcionament dels afixos que intervenen en processos de derivació actuals en el castellà, el català i el basc, i també la descripció dels efectes que el procés d'afixació ha provocat en les formes derivades. A banda de l'anàlisi contrastiva dels recursos lexicològics productius en cada una de les tres llengües, aquesta investigació ha aportat una anàlisi descriptiva minuciosa de cada un dels aspectes rellevants en el procés de derivació, en forma de condicions o restriccions fonològiques i morfosintàctiques, i d'explicitació dels canvis detectats en el significat, en l'aspecte o en l'estructura argumental. Convé destacar que, d'aquesta investigació interuniversitària, a més dels materials descriptius i contrastius, valuosos *per se*, se n'han pogut extreure conclusions que fan replantejar-nos alguns dels supòsits teòrics sobre la formació de mots.

Aquest article té per objectiu, precisament, qüestionar dos d'aquests supòsits, a partir de les dades que ens proporciona l'anàlisi de l'estructura argumental relacionada amb els processos de formació de mots. El primer d'aquests supòsits és la distinció, dins de la formació de paraules, de processos recategoritzadors i processos no recategoritzadors, com a únic aspecte que afecta la sintaxi de les unitats lèxiques derivades. El segon supòsit qüestionat, relacionat amb l'anterior, és que la prefixació, com a procés no recategoritzador, només té conseqüències en el nivell formal i en el nivell semàntic del lèxic, i no en la sintaxi lèxica.

* Aquest treball s'ha produït en el marc del projecte *Configuración morfológica y estructura argumental: léxico y diccionario (DGICYT PB93-0546-C-04-02)*, en què han participat grups de recerca de la Universitat de Girona, la Universidad Autónoma de Madrid, la Universidad de País Vasco i de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona. I s'inspira en els resultats de l'informe de la II fase del projecte, redactat per les mateixes autores. L'equip de l'IULA-UPF que ha participat en aquest projecte està format per M. Teresa Cabré (i.p.), Mercè Lorente, M. Rosa Bayà i Elisenda Bernal, a qui hem d'agrair especialment la seva col·laboració en la preparació de materials per a la redacció d'aquest article.

Ubicats en la interfície entre morfologia, sintaxi i semàntica, hem triat, com a element d'anàlisi, l'estructura argumental, ja que és el mòdul de representació del lèxic que, per una banda, posa en relació el significat relacional de les unitats predicatives (verbs i adjectius) amb la seva projecció en la sintaxi oracional i que, per altra banda, intervé en les relacions semàntiques i formals establertes en els processos de derivació morfològica, regulades per la Teoria de l'Herència.

Volem demostrar que, a més del canvi de categoria, hi ha modificacions en altres nivells de descripció que també afecten el comportament sintàctic dels derivats, entre els quals destaca l'estructura argumental, que permet posar en relació els aspectes sintàctics amb els semàntics a través del contingut temàtic que seleccionen els arguments. D'altra banda, pressuposem que recategorització i canvis en l'estructura argumental no són processos paral·lels, sinó autònoms. La sufixació verbalitzadora de bases adjectives comporta tant un canvi de categoria com un canvi d'estructura argumental; la formació d'adjectius per sufixació a partir de bases verbals també implica modificacions de categoria i d'estructura argumental; i, finalment, la prefixació, encara que no suposi cap canvi de categoria, sí que pot modificar l'estructura argumental.

2. DADES ANALITZADES

Analitzarem les modificacions que afecten l'estructura argumental de verbs derivats amb sufixos i prefixos a partir de bases verbals, nominals i adjectives i d'adjectius derivats amb sufixos i prefixos a partir de bases verbals. I ho farem amb exemples de la llengua catalana, extretes del projecte esmentat.

En concret, ens fixarem en derivats verbals formats amb els sufixos *-ejar*, *-ificar*, *-itzar* i *-itar*, i en verbs que contenen els prefixos *a-*, *bes-*, *con-*, *contra-*, *des-*, *en-*, *entre-*, *es-*, *ex-*, *extra-*, *in-*, *per-*, *pre-*, *re-*, *sobre-*, *sub-* i *trans-*. Els adjectius deverbals analitzats són els que presenten els sufixos *-aire*, *-dor*, *-er*, *-iu*, *-nt*, *-ós*, *-ori*, *-dis*, *-ívol* i *-ble*. Els exemples analitzats en el projecte provenen de fonts lexicogràfiques i d'obres de referència (gramàtiques i monografies sobre aspectes morfològics).

El procediment d'anàlisi que seguirem consta de tres fases, i l'aplicarem successivament als verbs sufixats, als adjectius sufixats i als predicats prefixats. Primer, observarem si el procés de derivació comporta un canvi de categoria. Segon, comprovarem quins tipus d'estructures argumentals ostenten les bases de caràcter predicatiu (verbs i adjectius) i si hi ha alguna restricció en relació amb l'estructura argumental de les bases perquè es produeixi una determinada afixació. Tercer, veurem quins tipus d'estructures argumentals mostren els derivats, per poder constatar en què consisteix exactament el canvi argumental i quines tendències es registren amb relació a cada procés de formació.

3. VERBS FORMATS PER SUFIXACIÓ

Els sufixos verbalitzadors poden adjuntar-se a bases de categoria diversa: nominals, adjectives o, fins i tot, adverbials. Aquest procés de sufixació implica canvi de categoria; es tracta, per tant, d'un procés recategoritzador. Els sufixos *-ificar* i *-itzar* s'adjunten a bases [+ N] (substantius i adjectius); el sufix *-itar* només accepta bases adjectives, mentre que el sufix *-ejar* admet noms, adjectius i adverbis, com es mostra en els exemples de (1).

- (1) pacificar, solidificar
 polemitzar, suavitzar
 agilitar
 taclejar, verdejar, sovintejar

Les úniques restriccions argumentals detectades en les bases admeses per a la sufixació verbal depenen de la seva naturalesa categorial. Així, quan la base és un adjectiu, que disposa d'una estructura argumental pròpia,¹ per poder obtenir un derivat verbal és necessari que l'argument de la base sigui de caràcter intern, és a dir que seleccioni un contingut semàntic del nivell baix de la jerarquia temàtica,² com per exemple un Tema, com podem observar en els casos de (2). En canvi, en les bases nominals, la no existència d'estructura argumental no suposa cap restricció per a la sufixació, però sí que condicionarà que els resultats siguin més diversos que en el cas de les bases adjectives.

- (2) verd ((x)) verdejar ((x))
 suau ((x)) suavitzar (x (y))³

L'anàlisi de les estructures argumentals dels derivats verbals per sufixació ens permet observar que responen bàsicament a dos models: estructures causatives i estructures no causatives. Considerem estructures causatives aquelles construccions verbals transitives, l'argument extern de les quals pot ser, des del punt de vista semàntic, un Agent o una Causa i l'argument intern sempre és un Tema. La majoria de processos de sufixació verbal formen derivats verbals transitius d'aquest tipus, tant si la base és adjectiva com nominal, com podem veure a (3).

- (3) Estructures causatives: (x (y)),
 on x = (Agent o Causa) i y = (Tema)
 Exemples de base adjectiva: *blanquejar, amplificar, responsabilitzar, capacitar*
 Exemples de base nominal: *arquejar, mitificar, sistematitzar*

Les estructures argumentals derivades diàdiques causatives poden alternar amb estructures monàdiques incoatives, en verbs amb alternança causativa/incoativa,⁴ com indiquem a (4). Quan els sufixos són *-ificar, -itzar* i *-itar*, la variant incoativa sempre va acompanyada d'un clític (*se*). En canvi, els derivats amb *-ejar* poden presentar l'alternança entre estructures causatives i incoatives, però amb un clar predomini de les variants incoatives. En aquests casos, no necessiten recórrer a la presència de clítics.

- (4) Estructures causatives/incoatives: (x (y)) / ((y))
 Exemples amb clític: *solidificar, debilitar*
 Exemples sense clític: *verdejar*

1. L'estructura argumental d'una base adjectiva pot ser d'un únic argument (monàdica) o de dos arguments (diàdica).

2. Vegeu la noció de jerarquia temàtica en la Teoria de l'Estructura Argumental (Grimshaw 1990).

3. Representem les estructures argumentals mitjançant símbols, per expressar el nombre d'arguments, i entre parèntesis per expressar la situació jeràrquica (extern (intern)).

4. Els anomenats verbs ergatius (Gràcia 1989b).

L'altre gran grup d'estructures argumentals que tenen els derivats verbals per sufixació són les anomenades estructures no causatives, per identificar-se amb construccions verbals l'argument extern de les quals és un Agent o un Experimentador, però mai una causa. Els verbs no causatius generalment es construeixen a partir de bases nominals i predominantment són monàdics, encara que també podem trobar casos de verbs diàdics amb un sintagma preposicional, o triàdics, com sintetitzem a (5).

Concretament, els derivats amb el sufix *-ejar* de base nominal són majoritàriament monàdics amb argument extern Agent o Experimentador: *fatxendejar*, *bromejar*. Aquesta sufixació també pot produir derivats diàdics agentius (Agent (Tema)), en els quals la base s'identifica amb un Instrument: *teclejar*, *martellejar*, *cuejar*.

D'altra banda, els derivats amb el sufix *-ificar* de base nominal també poden respondre a estructures argumentals monàdiques, diàdiques o triàdiques amb argument extern Agent, que poden realitzar un dels seus arguments interns com un sintagma preposicional (datiu): *dosificar*, *exemplificar* (*una cosa a algú*).

La sufixació amb el sufix *-itzar* de base nominal, amb restriccions de tipus fonològic, poden derivar, com en el cas d'*-ificar*, en estructures verbals monàdiques amb argument Agent o Experimentador, com *agonitzar*, *gargaritzar*, o en estructures diàdiques en què l'argument prominent és Agent o Experimentador i l'argument intern es realitza com a sintagma preposicional, com *simpatitzar*, *polemitzar*.

Encara que hem dit que les estructures derivades no causatives són de base nominal, existeix una excepció en el cas dels verbs derivats amb *-ejar* quan la base correspon a la dels adjectius agentius derivats amb el sufix *-er*. Els verbs derivats d'aquest tipus presenten, majoritàriament, una estructura agentiva monàdica: *llaminejar*, *xafardejar*.

(5) Estructures no causatives:

Monàdics amb argument extern (x): *bromejar*, *agonitzar*, *xafardejar*

Diàdics amb argument extern (x (y)): *teclejar*, *dosificar*, *polemitzar*

Com a conclusions provisionals, podem afirmar que els processos de sufixació verbalitzadora modifiquen l'estructura argumental de les bases adjectives en l'orientació següent:

-Herència de l'argument intern de la base (Tema).

-Augment de l'estructura argumental de la base amb un argument extern.

-Estructures derivades causatives (Agent/Causa, Tema), que poden alternar amb variants incoatives (Tema).

Paral·lelament, quan la base és nominal, podem concloure que la sufixació verbal produeix estructures argumentals no causatives amb argument extern (Agent), monàdiques o diàdiques. Sembla que la verbalització de substantius, que no disposen d'estructura argumental pròpia, consisteix en l'assignació d'una estructura argumental prototípica (un argument extern Agent i, opcionalment, un argument intern Tema).

Atès que l'estructura argumental de les bases adjectives s'hereta i que les bases nominals no disposen d'estructura argumental pròpia, allò que és comú en tots els processos de formació de verbs a partir de sufixos és la incorporació d'un argument extern, predominantment Causa amb bases adjectives i Agent, amb bases nominals. Fins aquí les dades no ens aporten gaire llum a la hipòtesi que volem demostrar, perquè podríem correlacionar l'aparició de l'argument extern al procés paral·lel de la recategorització, pel fet que, amb independència del sufix que intervé en la formació, el canvi de categoria de N/A a V implica la incorporació d'un argument extern com a mínim.

4. ADJECTIUS FORMATS PER SUFIXACIÓ

Pel que fa a la formació d'adjectius per sufixació, en el projecte de referència només s'han estudiat els sufixos que s'adjunten a bases verbals. Aquests responen a dos tipus, reflectits tradicionalment en les obres de referència, segons si es tracta de sufixos actius, com *-aire*, *-dor1*, *-er*, *-iu*, *-nt*, *-ós*, *-tori*, o de sufixos passius, com *-dis*, *-dor2*, *-ívol*, *-ble*, com els exemples de (6). Els sufixos *-er*, *-nt*, *-iu* i *-ós*, encara que generalment produeixen adjectius actius, poden també derivar adjectius amb valor passiu.

- (6) Actius: *pidolaire*, *llaurador*, *maner*, *agressiu*, *cantant*, *envejós*, *discriminatori*
Passius: *arrossegadís*, *passador*, *encenívol*, *variable*

Com que l'adjunció d'aquests sufixos forma adjectius actius o passius, les restriccions argumentals que presenten les bases estan relacionades amb aquesta qüestió i responen a les condicions següents, il·lustrades amb els exemples de (7) i (8).

—Les bases verbals per a sufixos actius han de disposar d'una estructura argumental amb un argument extern com a mínim. En aquest sentit, tant podem trobar verbs monàdics inergatius (Agent o Experimentador), com diàdics i triàdics amb argument extern (Agent/Causa/Instrument/Experimentador (Tema)).

—Les bases verbals per als sufixos passius han de disposar d'una estructura argumental amb un argument intern com a mínim. Així, poden ser verbs inacusatius (Tema) o verbs diàdics o triàdics agentius, causatius, psicològics o verbs amb alternança causativa/incoativa del tipus (Agent/Causa/Instrument/Experimentador (Tema)).

- (7) Bases verbals per a la sufixació d'adjectius actius: mínim (x)
Bases monàdiques: *marxar/marxador/marxaire*, *viatjar/viatger/viatjant*
Bases diàdiques: *cantar/cantant/cantaire*, *obrir/obridor*, *agredir/agressiu*

- (8) Bases verbals per a la sufixació d'adjectius passius: mínim ((x))
Bases monàdiques: *durar/durable*, *girar/giratori/giradís*
Bases diàdiques: *lloar/lloable*, *menjar/mengívol*, *plegar/plegadís*

Abans de veure quina mena d'estructures argumentals mostren els derivats actius i passius, convé recordar que la formació d'adjectius per derivació es comporta diferentment de les nominalitzacions pel que fa a l'herència. En una nominalització distingim entre herència morfològica (o interna) o absorció, quan el sufix substitueix un argument de la base, i herència sintàctica (o externa), quan un argument de la base es realitza com a complement del derivat (Gràcia 1995), com en l'exemple de (9). En la formació d'adjectius, en canvi, l'herència morfològica no és absoluta, ja que el sufix no impedeix que s'hereti externament el mateix argument. Podem parlar d'herència mixta, externa i interna alhora. En certa mesura hi ha una certa redundància informativa, que explicaria la freqüència de conversions sintàctiques d'adjectius derivats a substantius i de lexicalitzacions,⁵ com observem en els exemples de (10).

5. Amb les corresponents restriccions de significat.

- (9) *Han redactat els estatuts de la comunitat* (x (y)) (Agent, Tema)
La redacció dels estatuts de la comunitat [Herència de l'argument intern]
Els redactors dels estatuts de la comunitat [Herència de l'argument intern i absorció de l'argument extern]
- (10) *Les aus migren al sud* (x) (Agent)
Les aus migratòries [Herència i absorció de l'argument]
Moltes persones emigren al nord (x) (Agent)
Les persones emigrants/ Els emigrants

Els **adjectius actius derivats** d'una base inergativa, amb l'adjunció de sufixos com *-er*, *-iu*, *-ós*, hereten l'estructura argumental, de manera que l'únic argument Agent, Causa, Instrument o Experimentador del verb de base es correspon amb l'argument de l'adjectiu derivat, i alhora retenen informació del caràcter extern de l'argument de la base en el sufix: *viatger*, *imperatiu*, *migratori*.

Els adjectius actius derivats de bases diàdiques o triàdiques també hereten i absorbeixen alhora l'argument extern del verb base. A més, poden heretar opcionalment l'argument intern o els arguments interns, en forma de complements de l'adjectiu resultant.

Els sufixos que intervenen en la formació d'adjectiu actius seleccionen els arguments que hereten i absorbeixen, d'acord amb la distribució següent:

—Hereten/absorbeixen l'argument extern Agent o Experimentador els sufixos actius: *-aire*, *-dor*, *-er*, *-nt*, *-ós*, *-tori*: *pidolaire*, *cantant*, *envejós*, *migratori*.

—Hereten/absorbeixen l'argument extern Causa o Instrument els sufixos *-dor*, *-iu*, *-nt*, *-ós*, *-tori*: *obridor*, *adhesiu*, *preparatori*, *hidratant*, *enganyós*.

Sembla que, mentre que hi ha sufixos adjectivadors clarament polisèmics, com *-dor* o *-nt*, n'hi ha d'altres que restringeixen la selecció d'arguments que poden absorbir, com *-aire* o *-iu*.

L'herència sintàctica o externa dels altres arguments de la base, els interns, es refereix al fet que aquests es realitzin sintàcticament com a complements dels derivats, com en els exemples de (11). En aquest sentit, els sufixos *-aire*, *-er* i *-iu* no solen heretar els arguments interns de bases diàdiques: *preguntaire*, *maner*, *agressiu* són exemples clars d'adjectius d'un sol argument. En canvi, els sufixos *-dor*, *-tori* i *-nt* poden heretar l'argument intern de la base (*contradictori*, *creient*). En el cas de la sufixació amb el sufix *-ós*, no es pot realitzar sintàcticament l'argument intern com a objecte, però sí com a sintagma preposicional de datiu, com s'observa a *danyós*. El sufix *-er* pot mantenir l'argument intern Tema si l'estructura de la base és triàdica com a *llogater*.

- (11) *Els redactors dels estatuts de la comunitat*
És una qüestió contradictòria amb les meves creences
Les persones creients en Déu
Aquesta substància és danyosa per a la salut.
Els llogaters del pis no volen animals

Els **adjectius passius derivats** d'una base inacusativa en mantenen l'estructura argumental, amb l'adjunció de sufixos com *-dis*, *-ívol*, *-ble*, de manera que l'únic argument Locatiu o Tema del verb base es correspon amb l'argument de l'adjectiu derivat: *variable*, *giradís*, *tardívol*, és a dir, que els derivats hereten i absorbeixen alhora l'únic argument de la base.

La formació d'adjectius passius derivats mitjançant els sufixos *-dís*, *-dor2*, *-ívol* i *-ble*, a partir de bases diàdiques o triàdiques, suposa l'herència de l'argument intern Tema de la base i la desaparició de l'argument extern Agent, Causa o Experimentador: *lloable*, *arrossegadís*, *passador*, *encenívol*.

Quan les bases verbals responen a estructures triàdiques, els adjectius derivats amb valor passiu també poden heretar el segon argument intern (normalment un datiu) amb els sufixos *-ble* i *-iu*: *preferible* (*per a algú*).

A la vista de les dades sobre derivació d'adjectius a partir de bases verbals, podem apuntar com a conclusions provisionals que els processos de sufixació adjectivadora afecten l'estructura argumental de les bases verbals d'acord amb les condicions següents:

—Si la base verbal és d'un sol argument (monàdica), l'adjectiu derivat manté la mateixa estructura.

—Si la base verbal té més d'un argument (diàdica o triàdica), la sufixació fa heretar i absorbir alhora un argument i fa eliminar-ne un altre. En cas d'un tercer argument, amb alguns sufixos, pot heretar-se com a complement de l'adjectiu derivat.

—Si la sufixació produeix un adjectiu actiu, l'argument heretat/absorbit és l'extern.

—Si la sufixació produeix un adjectiu passiu, l'argument heretat/absorbit és l'intern.

A diferència del que passava amb la sufixació verbalitzadora, on a més de l'herència hi ha una incorporació d'un nou argument, la derivació d'adjectius a partir de verbs suposa sempre l'herència/absorció d'un argument i l'eliminació d'un altre. Però, així com en la formació de verbs la incorporació de l'argument nou sempre era extern, cosa que impedia aïllar de manera absoluta aquest fenomen amb el canvi de categoria, en el cas de la formació d'adjectius, tot i que hi ha canvi de categoria, la tria de l'argument que s'hereta i del que s'elimina està lligada a la selecció de cada sufix. El manteniment o la modificació concreta de l'estructura argumental es produeix, doncs, amb independència del procés de recategorització. El caràcter actiu o passiu, o preferiblement extern o intern, dels adjectius derivats s'ha d'explicar necessàriament a partir de les restriccions de l'estructura argumental de les bases i de l'elecció d'un determinat sufix.

5. VERBS I ADJECTIUS FORMATS PER PREFIXACIÓ

D'acord amb les limitacions previstes en el projecte marc, s'han descrit els processos de formació amb els prefixos: *a-*, *bes-*, *con-*, *contra-*, *des-*, *en-*, *entre-/inter-*, *es-*, *ex-*, *extra-*, *in-*, *per-*, *pre-*, *re-*, *sobre-*, *sub-/sota-*, *trans-*,⁶ quan s'adjunten a bases verbals per formar altres verbs o quan s'adjunten a bases adjectives o nominals per formar verbs derivats. Per a la descripció hem establert els següents grups, que s'exemplifiquen a (12):

—Prefixos que subcategoritzen verbs per formar verbs: *bes-*, *con-*, *contra-*, *des-*, *entre-/inter-*, *extra-*, *per-*, *pre-*, *re-*, *sobre-*, *sub-/sota-*, *trans-*.

—Prefixos que subcategoritzen adjectius per formar verbs: *a-*, *en-*, *es-*, *re-*.

—Prefixos que subcategoritzen substantius per formar verbs: *a-*, *des-*, *en-*, *es-*, *extra-*, *sota-*.

6. En el projecte no hem inclòs l'anàlisi dels prefixos *-ex* i *-in*.

- (12) Amb bases verbals: *bescanviar, coeditar, contraatacar, despintar, entremesclar, interposar, extralimitar-se, perseguir, premorir, reviure, sobrevolar, subdelegar, sotassignar, transportar.*
 Amb bases adjectives: *allargar, ennegrir, esplanar, rejuvenir.*
 Amb bases nominals: *acarar, descamisar, enganjar, esllomar, extravasarse, sotaplujar-se.*

Com podem observar, els processos de prefixació que impliquen canvi de categoria es corresponen, majoritàriament, amb els casos que la gramàtica tradicional ha descrit com a processos de parasíntesi (adjunció de prefix i de sufix verbalitzador alhora), i que altres desenvolupaments posteriors han explicat a través d'un procés d'afixació zero prèvia, que ha derivat verbs de noms o adjectius, que posteriorment han estat prefixats. Cap dels dos plantejaments se separa de la premissa que dictamina que la prefixació no recategoritza les bases. En aquest treball, en basar-nos en la descripció de dades reals, hem optat, com indicàvem a l'inici, per posar en qüestionament l'esmentada afirmació. D'una banda, la noció de parasíntesi no implica una vertadera sufixació derivativa, sinó una simple flexió; i d'altra banda, la noció d'afixació zero pressuposa uns lexemes derivats potencials, que no existeixen realment. En aquest sentit, analitzarem les modificacions d'estructures argumentals dels derivats verbals d'acord amb la classificació anterior, segons si hi ha hagut recategorització o no.

5.1. PREFIXACIÓ AMB BASES VERBALS (NO RECATEGORITZADORA)

En la majoria dels processos de prefixació de verbs, les bases verbals no presenten restriccions argumentals, excepte en els casos següents:

- Els prefixos *contra-*, *entre-*, *sub-* exigeixen bases verbals diàdiques o triàdiques: *contraatacar, entrelleçar, subdelegar.*
- Els prefixos *per-* i *des-* reversiu necessiten bases verbals amb argument intern: *perdurar, malfiar, descargolar.*
- El prefix *re-* selecciona bases verbals que disposin d'argument intern i que, des del punt de vista aspectual, siguin de resultat. A més, no admet bases que regeixin complements preposicionals o predicatius, com podem observar a (13).

(13) <i>Ell pensa en la Maria</i>	<i>*Ell repensa en la Maria</i>
<i>Ell considera la Maria intel·ligent</i>	<i>*Ell reconsidera la Maria intel·ligent</i>
<i>La Maria canta</i>	<i>*La Maria recanta</i>
<i>Pintem la paret</i>	<i>Repintem la paret</i>

En una gran part dels casos, la prefixació no recategoritzadora no implica cap modificació de l'estructura argumental. Els verbs que contenen els prefixos de (14) hereten la mateixa estructura argumental que mostren les seves respectives bases:

- (14) *bes-*: *bescanviar, besllaurar*
des1-, *des2-*: *dessagnar, desarnar; desagradar*
entre2- (acció incompleta): *entreobrir, entreveure*
extra-: *extralimitar-se*
per-: *perjurar, perseguir*
re1-: *refer, reconquerir*
sobre-: *sobresaturar, sobresortir*
sub-: *subdelegar, subtitular*

No obstant això, hi ha d'altres casos en què l'adjunció de prefixos sobre bases verbals sí que impliquen canvis en l'estructura argumental dels derivats. Aquestes modificacions poden estar lligades a la reducció o a l'augment del nombre d'arguments, com en els casos següents:

—Reducció d'arguments: elimina l'argument intern el prefix *contra-* (*contraatacar*, *contraenviatar*); eliminen l'argument extern els derivats monàdics inacusatius: *pre-* intensiu (*predominar*, *preponderar*).

—Augment d'arguments: afegeixen un argument intern (Tema o Locatiu) els prefixos *pre-* temporal amb bases monàdiques (*premorir*, *preexistir*), *sobre-* (*sobredificar*, *sobreviure*).

Hi ha un altre tipus de canvi sintàctic que aparentment sembla una reducció d'arguments, però de fet es tracta de fenòmens de reflexivitat, de reciprocitat o de coordinació, que impliquen una indexació de dos arguments. La indexació argumental és un mecanisme de representació que expressa que dos arguments distints estan ocupats per un mateix contingut referencial. Les modificacions de l'estructura argumental per indexació es produeixen en els següents casos de formació de verbs per prefixació:

—Indexació d'arguments per reciprocitat o reflexivitat: Amb alguns prefixos com *entre-* quan les bases són diàdiques o triàdiques (*entrellaçar*, *entremesclar*, *intercanviar*), dos arguments de la base poden identificar-se referencialment i realitzar-se com a subjecte gramatical del verb derivat (freqüentment amb clític), com en els exemples de (15)

—Indexació per coordinació d'arguments i d'adjunts: Amb altres prefixos com *entre-* locatiu o *con-*, es pot produir una identificació referencial entre un argument i un adjunt de la base, que es resol mitjançant una coordinació en la sintaxi dels derivats (*interposar*, *entrecriar*, *corregnar*, *complanyer*, *coeditar*), com en els exemples de (16).

- (15) *En aquest punt es mescla l'aigua del riu amb l'aigua de la riera.*
En aquest punt les aigües s'entremesclen.
La Maria canvia cromos amb en Joan.
Els amics s'intercanvien cromos.

- (16) *L'ajuntament edita un llibre amb la diputació*
L'ajuntament i la diputació coediten un llibre
El secretari general va creuar la mirada amb la del candidat
El secretari i el candidat van entrecreuar-se les mirades.

A tall de conclusió, podem avançar que la prefixació de verbs per formar altres verbs no sol modificar l'estructura argumental de la base, excepte en els casos que poden generalitzar-se a partir de les afirmacions següents:

- Prefixos assimilables a preposicions que impliquen pluralitat: *entre*, *inter-*, *con-*.
- Prefixos que introdueixen paràmetres de quantificació o de temporalitat: *pre-*, *sobre-*.
- Prefixos que permeten elidir un dels arguments de la base: *contra-*, *per-*.

5.2. PREFIXACIÓ AMB BASES ADJECTIVES I NOMINALS (RECATEGORITZADORA)

Quan les bases són adjectives, la prefixació comporta un augment del nombre d'arguments en l'estructura derivada. Els arguments afegits són externs (Agent o Causa), cosa que produeix estructures causatives (amb una possible alternança incoativa), com en els exemples de (17).

- (17) *a-*: *acovardir, allargar*
en-: *engrandir, enlluentir*
es-: *esblanqueir-se, esplanar*
re-: *refredar, rejuvenir*

Notem que els resultats de la prefixació d'adjectius són paral·lels als produïts mitjançant la sufixació d'adjectius: estructures argumentals incrementades amb un argument extern, que pot ser Agent o Causa.

Quan les bases són nominals i no disposen, per tant, d'estructura argumental pròpia, la prefixació comporta una nova atribució d'estructura argumental de tipus causatiu (Agent/Causa (Tema)), com il·lustren els exemples de (18), paral·lela també a la que es produeix amb la sufixació verbalitzadora de substantius.

- (18) *a-*: *acarar, avidar*
extra-: *extraviar, extrapolar*
des1-: *descamisar, desbrescar*
en-: *enreixar, engarjolar*
es-: *esllomar, esbocinar*
sota-: *sotaiguar, sotaplujar-se*
trans-: *trascamar, transsubstanciar*

Podem concloure provisionalment que la prefixació recategoritzadora sempre implica canvis en l'estructura argumental, de manera que incorpora un argument extern, quan la base és adjectiva, i incorpora tota una estructura argumental prototípica, quan la base és un substantiu. Les modificacions argumentals de la prefixació recategoritzadora són paral·leles a les produïdes per la sufixació verbalitzadora amb les mateixes bases. Aquesta situació podria tornar a fer-nos plantejar si la incorporació d'una estructura argumental prototípica (dos arguments, un extern Agent o Causa i un intern, Tema) és fruit de l'adjunció d'afixos o si bé respon a la conversió categorial a verb.

6. CONCLUSIONS

Recordem que la primera de les qüestions suscitées en els objectius d'aquest treball era la consideració de la distinció entre processos recategoritzadors i no processos recategoritzadors en la formació de paraules com a única condició en el funcionament sintàctic dels derivats. En aquest sentit, hem pogut observar que el canvi de categoria no és l'únic indicador del comportament sintàctic d'un derivat, perquè hi ha processos de formació que no són recategoritzadors i que, per canvis produïts en l'estructura argumental, modifiquen aspectes sintàctics. La pèrdua, l'augment o la indexació d'arguments poden afectar la subcategorització de complements o l'aparició de clítics, per tant

podem afirmar que canvis en l'estructura argumental i canvis en la categoria són fenòmens autònoms, i que tots dos afecten distintament el comportament sintàctic dels derivats.

L'altre element qüestionat, al llarg de l'article, ha estat que la prefixació només pugui ser contemplada com un procés de formació de mots no recategoritzador. Aquest interrogant té a veure amb possibles plantejaments teòrics de base, però ens remetem a les dades reals, en el sentit que els derivats estan formats per prefixos, bases adjectives o nominals, i morfemes de flexió verbal (no sufixos derivatius). D'entre aquests elements, allò que condiciona el canvi en l'estructura argumental del derivat és precisament el prefix, perquè tant trobem canvis d'estructura argumental en la prefixació de bases verbals on no hi ha canvi de categoria, com en la prefixació de noms i adjectius. A més, les modificacions concretes (increments, reduccions, indexacions) estan més relacionades amb el tipus de prefix seleccionat (preposicional, reciprocitat) que amb el fet de ser verbs.

Per acabar voldríem destacar, a favor de l'autonomia entre canvi de categoria i canvis sintàctics, que no tots els verbs derivats disposen d'una estructura argumental prototípica amb argument extern. Hi ha molts casos de verbs derivats per sufixació o per prefixació que mantenen una estructura argumental monàdica, amb una gran presència d'unitats verbals inacusatives (un sol argument intern). D'altra banda, tant la sufixació com la prefixació permeten construir predicats (verbs i adjectius) que disposen d'estructures argumentals que només parcialment hereten de les seves bases. L'herència és un fenomen global de selecció argumental: quan hi ha un procés de formació, la selecció d'un determinat afix condiciona quin argument s'hereta, quin s'absorbeix, quin es bloqueja i si hi ha necessitat d'incorporar-ne algun de nou.

BIBLIOGRAFIA

- BAYÀ, M. R. (1997) *La prefixació en català. Aproximació teoricodecriptiva*. Tesi de llicenciatura defensada a l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.
- BERNAL, E. (1997) *Els sufixos verbalitzadors del català. Descripció sintacticosemàntica*. Tesi de llicenciatura defensada a l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.
- CABRÉ, M. T. (1988) "La prefixació en català", a Stacek, J. J. (ed.) (1988) *On Spanish, Portuguese and Catalan Linguistics*. Washington, Georgetown University Press, pp. 47-63.
- (1994) *A l'entorn de la paraula*. València, Publicacions de la Universitat de València.
- GRÀCIA, LI. (1989) *Els verbs ergatius en català*. Maó, Institut Menorquí d'Estudis.
- (1995) *Morfologia lèxica: l'herència de l'estructura argumental*. València, Publicacions de la Universitat de València.
- GRÀCIA, LI.; AZKARATE, M.; CABRÉ, M. T.; VARELA, S. (1998) *Configuración morfológica y estructura argumental. Léxico y diccionario*. Donosti, Servicio de Publicaciones de la Universidad del País Vasco (en premsa).
- GRIMSHAW, J. (1990) *Argument Structure*. Cambridge (Mass.), The MIT Press.
- LORENTE, M. (1994) *Aspectes de lexicografia: representació i interpretació gramaticals*. Tesi doctoral defensada a la Universitat de Barcelona (microfitxa).
- MASCARÓ, J. (1986) *Morfologia*. Barcelona, Enciclopèdia Catalana.